

İ R A K ' T A ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ

Fuad Y. M. QUAZANCHI

Bağdat Edebiyat Fakültesi
Kütüphanecisi

Irak'da ilk üniversite kütüphaneleri 1930 yıllarında, üniversite kolejleri ile hemen hemen aynı yıllarda kurulmuştur. Bu kolejler, 1958 de Bağdat Üniversitesi adı altında birleştirilmiştir.

Her kolej kütüphanesi kitapları, müracaat eserlerini, çeşitli bölümlerin ders müfredatı ve araştırmalar için ihtiyaç duyularak satın alınan koleksiyonu hizmete sunar. Bu koleksiyonlar genellikle yeter sayıda değildirler ve iyi bir anlayışla düzenlenmişlerdir. Bu durum, kütüphanecilik alanındaki diplomalı uzman kişileri yokluğundan ileri gelmektedir. Kütüphanecilerin bir kaçı, Irak'a gönderilen UNESCO Kütüphanecilik uzmanları tarafından düzenlenen çalışma seminerlerine katılmışlardır. Bağdat Üniversitesi Kütüphanesi'nde de kütüphaneyi idare eden Kütüphanecilik Eğitimi görmüş Irak'lı kişiler tarafından iki çalışma semineri düzenlenmiştir.

Öğrenciler hizmetlerindeki kütüphanelerden yeteri kadar faydalanamıyorlar; çünkü, bir yandan kütüphanelerin hizmetlerine sunduğu

imkânların bilincine henüz varamamışlardır, öte yandan da öğretim üyeleri derslerinin öğretiminde belli ders kitaplarına güvenmek eğilimindedirler ve öğrencilerini seçilmiş bağımsız okuma yoluyla istenilen konuda araştırma yapmaya teşvik etmezler. Ancak Öğretim üyelerinin ancak bir kısmı, son araştırma ve incelemeleri kütüphane kaynaklarını kullanma yoluyla izler.

Yakın bir tarihe kadar kolej kütüphanesine kolejin temel ve fonksiyonel bir bölümü olarak değil, daha çok müfredat programlarının isteklerini karşılamak için ihtiyaç duyulan kitapların bulunduğu bir depo olarak bakılırdı. 1500 veya daha çok öğrencisi bulunan bir kolejin kütüphanesi için kütüphane koleksiyonu sağlamaya ayrılan yıllık üçbin Irak Dinarı (yaklaşık olarak 9.000 dolar — 126.000 Türk Lirası) tutarındaki bir ödenecek yeterli sayılırdı.

Son yıllarda, kütüphane koleksiyon ve materyallerine ilginin artması sonucu, kütüphane bütçeleri çok artırılmış, koleksiyonlar sistemli olarak kataloglanmış ve Dewey On-

lu Sınıflama sistemine göre tasnif edilmişlerdir. Her kütüphane, diplomalı kütüphanecilerin yardımı ile, kendi kataloglarını yapma çabasıdadır.

Bağdat Ünivresitesinin Merkez Kütüphanesi ile kolejlerinin kütüphaneleri yanında, başka üniversiteler ve üniversite kolejleri de önemli kütüphanelere sahiptirler. Bunlar, El-Hikme Üniversitesi, El-Mustansiriya Koleji, Usul ed-Din (İslâm Araştırmaları) Koleji, Musul Üniversitesi ve Basra Üniversitesi kütüphaneleridir.

Musul ve Basra Üniversiteleri maliyeleri öğretim üyeleri bakımından Bağdat Üniversitesi sayesinde ayakta duruyor olmalarına rağmen, bu üç üniversitesinin kütüphaneleri arasında gerçek bir işbirliği bulunmamaktadır. Üniversite kütüphanecileri için konulmuş hiç bir standard yoktur; kütüphaneciler, üniversitenin başka memurları gibi, hâlâ büro memuru telâkki edilirler ve onları bilgi ve tecrübelerinden ekseriyetle yararlanılmaz. Bunların herhangi bir başka büro işine aktarılması ve yerlerine bir başkasının getirilmesi her zaman mümkündür.

Bağdat Üniversitesi kütüphaneleri arasında işbirliğinin bulunmaması, toplu bir katalog yapılmasına imkân vermemekte, zaman ve para kaybına sebep olan fazla nüshaların sayısını artırmaktadır.

Kütüphaneciler, Üniversitenin bölüm başkanları tarafından seçilen

eserlere ait listeleri incelemekle yükümlüdürler; fakat onlar, kitapları bibliyografik tenkide ve dergilerdeki kitap eleştirmelerine dayanarak değerlendirmeyi mümkün kılan üniversite seviyesindeki bir meslek eğitiminden yoksundurlar ve bu yüzden güçsüzdürler

Üstelik kütüphanelerin ihtiyaç duyacağı literatürü tanıtan veya kitap eleştirmelerini içine alan pek az süreli yayın vardır. Sadece diplomalı kütüphaneciler, kendi kütüphanelerine ve mesleklerine, genel bazı akademik standartlar sağlamağa çalışıyorlar. Bu kütüphanecilerin çoğu Merkez Kütüphanesinde çalışıyorlar, fakat öğretim üyeleri ile pek az ilişkileri vardır. Eserlerin seçilmesi çalışmalarına katılırlar veya kütüphane yönetim kurullarının kurulmasında akademik standartların uygulanmasını sağlamak için bulunurlar.

Bağdat Üniversitesinin lisans öğrenimini yapan 24.000 öğrencisine hizmet eden 22 kütüphanesi, ayrıca da lisans üstü öğrenim yapan öğrencilere mahsus çeşitli bölüm kütüphaneleri vardır. Bu 22 kütüphanede 344.735 cild eser bulunmaktadır. Buna süreli yayınlar ve diğer dokümanlar dahil değildir.

Bağdat Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

1960 yılında kurulan Merkez Kütüphane, Bağdat Üniversitesi içinde büyük bir boşluğu doldurmuştur. Özellikle bilginler ve araş-

tirmacılar, bundan böyle modern koleksiyonlara kavuşabileceklerdir.

Irak Hükümetinin isteği üzerine, Unesco'nun kütüphanecilik uzmanı olan bir elemanı, bu Merkez Kütüphane'de, modern malzeme ile ve büyük koleksiyonlarla donatılmış, en yeni kütüphanecilik metodlarına dayanan bir kütüphane kurulmasında yardımcı olmak üzere, bir yıl süre ile çalışmıştır.

Bu modern üniversite kütüphanesi, Irak'taki en iyi İngilizce kitap koleksiyonlarından birine sahiptir. Çok çabuk gelişmiştir ve çeşitli servisleri vardır. Aynı zamanda Irak'ta yayımlanan ve diğer yayınlar için bir kanuni depolama (Depôt legal) merkezi hizmetini de görür. Bir Irak Bibliyografyası ve bir de Arapça ve başka dillerdeki koleksiyonları içine alan bir katalog yayınlar.

Bağdat Üniversitesi 1965 yılında, merkezi durumda ve çeşitli kolejlerin yakınında bulunan yeni ve modern bir kütüphane binası yaptırdı. Bu kütüphanedeki bütün servisler. Amerika'da kütüphanecilik eğitimi görmüş Iraklılar tarafından yönetilmektedir. Burası, şimdiki halde, Irak'ın okuyucularına etkin müracaat hizmeti sunabilen biricik kütüphanesidir.

Merkez kütüphane, 108.900'ü aşkın kitaba sahiptir ve koleksiyonlarının diğer büyük üniversite kütüphanelerinin koleksiyonları seviyesine çıkarılması için çalışıyor. Kütüphane, her yıl, satınalma, bağış ka-

bülü ve değiştirme yoluyla, aşağı yukarı 10.000 cild kitaba ve 1.800 sürelili yayına sahip oluyor. 1967 - 1968 de, kitap satınalma için ayrılan yıllık ödeneği 25.000 Irak Dinar'ı idi. Kütüphane, 1963 Temmuzdan beri yayınlanıp derlenen eserlerin kanuni depolama merkezidir. 1964 Ocakından beri de, bazan ekleri de bulunan, teksirle çoğaltılmış yıllık bir yayın olan **El-Naşra el-İrakıya bil Mektebat** (Irak Kütüphaneleri Bülteni)'ı yayınlar. Bunda başlıklar konulara göre sınıflandırılmıştır ve bir yazar listesi vardır.

Kütüphanenin belli başlı servisleri şunlardır: Personel, Sağlama, Kataloglama ve Sınıflama, Ödünç verme ve Müracaat, Birleşmiş Milletler, Cildleme ve Onarma.

Kütüphane, öğretim üyelerine, araştırmacılara ve öğrencilere, sabah 8.30'dan akşam 18.00'e kadar açıktır. Öğrenciler üç kitabı iki hafta süreyle, öğretim üyeleri de beş kitabı dört hafta süreyle ödünç alabilirler. Her gecikilen gün için 10 fils para cezası kesilir. Bir kitabın kaybedilmesi halinde, kitabın değerinin iki katı ödenir.

Birinci katta yer alan 30 kadar küçük okuma odası, ileri seviyedeki okuma ve araştırmalar için, bilim adamlarına ve öğretim üyelerine ayrılmıştır. Özel koleksiyonlar, üniversite öğrenimi görmüş Iraklıların yayınlarını, Irak resmi yayınlarını ve nadir kitapları içine alır.

Ayrıca kütüphane, Irak'ın en iyisi sayılan geniş bir süreli yayınlar, atlaslar ve haritalar koleksiyonuna sahiptir.

Diğer Üniversite Kütüphaneleri

1956'da kurulan Bağdat El-Hikme Üniversitesi Kütüphanesi, Üniversitesinin üç büyük bölümünde okutulan konuları kapsayan 25.000 cildlik modern bir koleksiyona sahiptir. Bu üç bölüm İngiliz Dili, Fizik ve İş İdaresi'dir. 1965'de M. Yakub Sarkis adında Iraklı bir bilgin kendi özel koleksiyonunu bu kütüphaneye bağışlamıştır.

Rockefeller Vakfı, kütüphanedeki 327 adet el yazması eserin kataloglanması için para yardımıyla bulunmuştu. Bu el yazmaları tadil edilmiş bir Dewey Onlu sistemine göre de tasnif edildi, Arapça olmayan 90 yazma da dillere göre sınıflandı.

1962 yılında, yeni araç ve gereçleri, depolarında 300.000 kitaplık

yeri olan yeni bir kütüphane yapısı inşa edildi. Yapıda pek çok çalışma yeri ve odacıkları bulunmaktadır.

Bağdad'daki El-Mustansiriye Üniversitesi Kütüphanesi 1963 yılında kurulmuştur. Kısmen Gülbenkian Vakfı'nın para yardımı ile bitirilen modern, yeni bir binanın yapıldığı 1966 yılına kadar öğrenciler, koleksiyonların tümünden yararlanıyorlardı. Şimdi, 6.000 cildlik olduğu bilinen bu koleksiyonlar, özellikle Edebiyat Bölümü'nün bin kadar öğrencisine ayrılmıştır. Kütüphane Dewey Onlu Sınıflama Sistemini kullanıyor.

Bağdad Üniversitesi ile ilgili olarak çıkarılan yeni bir kanun, beş kolej (Kız Koleji, Edebiyat Koleji, Dil Koleji, İlahiyat 'Şer'iyeye' Koleji ve Eğitim Koleji) ile El-Hikme Üniversitesinin, kütüphaneleri ile birlikte, bir Edebiyat Koleji halinde birleştirilmesini öngörmektedir. Bu kolejlerin kütüphaneleri de bir binada toplanacak ve yaklaşık olarak 8.000 öğrenciye hizmet edecektir.